

POSTMODERNA INKORPORACIJA INFORMACIONO – KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA U POSLOVANJU I REKONCEPTUALIZACIJU NAUČNO – OBRAZOVNOG KOLEKTIVITETA

Akademik prof. dr. Slobodan Nešković, email: slobneskovic@gmail.com

Međunarodna Akademija nauka, umetnosti i bezbednosti - MANUB, Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti - CESNA B, Beograd Srbija, Professor Honoris Causa Univerziteta "Sveti Kiril i Metodij" Veliko Trnovo Bugarska, Univerzitet Privredna Akademija u Novom Sadu, Fakultet za evropske pravne i političke studije - FEPPS Srbija, Ukrajinska Tehnološka Akademija Kijev, Ukrajina

Sažetak: emancipaciju u svim sferama i ljudskim tvorevinama. Cilj aktuelnog istraživanja sadržan je u celovitom razmatranju inkorporacije novih informaciono – komunikacionih tehnologija u kontekstu unapređenja poslovanja kompanija. Pored toga, prioritetno i rekonceptualizacije naučno – obrazovnog sistema kao esencijalnog kolektiviteta zajednice. Motiv rada predstavlja izgradnja održive zajednice, što podrazumeva inventivne delatnosti, interakciju nauke i biznisa sa praćenjem trendova u globalnom modelu „Ekonomija znanja“. Očekivani rezultati odnose se na adekvatnu implementaciju naučnih parametara u unapređenju angažmana poslovnih subjekata i koncepta rekonfiguracije obrazovnog sistema. Klasični oblici edukacije i poslovanja ustupaju mesto novim paradigmama digitalizacije, formalnog i neformalnog obrazovanja. Prvorazredni značaj ogleda se u kreiranju objektivnih postulata usmerenih ka formiranju informatičkog ambijenta, neophodnog za ostvarivanje prosperitetne budućnosti.

Ključne reči: *Postmoderno društvo, informaciono – komunikacione tehnologije, poslovanje, rekonceptualizacija, naučno – obrazovni kolektivitet*

POSTMODERN INCORPORATION OF INFORMATION – COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN BUSINESS AND RECONCEPTUALIZATION OF SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL COLLECTIVITY

Abstract: Postmodern society is characterized by numerous innovations, implying fundamental emancipation in all spheres and human creations. The goal of the current research is contained in the comprehensive consideration of the incorporation of new information and communication technologies in the context of improving the business of companies. In addition, the reconceptualization of the scientific and educational system as an essential collectivity of the community is a priority. The motive of the work is to build a sustainable community, which includes inventive activities, the interaction of science and business with monitoring trends in the global model "Knowledge Economy". The expected results relate to the adequate implementation of scientific parameters in improving the engagement of business entities and the concept of reconfiguration of the education system. Classical forms of education and business are giving way to new paradigms of digitalization, formal and non-formal education. The first-class importance is reflected in the creation of objective postulates aimed at creating an information environment, necessary for achieving a prosperous future.

Keywords: *Postmodern society, information and communication technologies, business, reconceptualization, scientific - educational collectivity*

1. Uvod

Postmoderno društvo, nazvano još “savremeno društvo”, “informatičko društvo” i “novo doba” u vlastitim tvorevinama kanalisano je burnim promenama u svim sferama ljudske egzistencije, sa neizvesnom perspektivom. Predmet istraživanja aktuelnog rada je naučno razmatranje postmodernih trendova kroz prizmu digitalnih informaciono-komunikacionih tehnologija, znanja i inovacija sa inkorporacijom u savremenom poslovanju i naučno – obrazovnoj sferi. Ostvarivanje konkurentnosti danas ne postoji izvan okvira globalizacije a tesno je povezano sa upotrebom savremenih digitalno-komunikacionih tehnologija u poslovanju, permanentnim procesom inoviranja i strateškim upravljanjem ovim resursima. U društvu digitalne ekonomije znanja veoma je važno uvažiti moć koju savremene informaciono-komunikacione tehnologije imaju nad klasičnim poslovnim performansama. Mnoge zemlje širom sveta shvatile su važnost ovih neiscrpnih izvora bogatstva i prihvatile su da u uslovima globalnog poslovanja strateško upravljanje ovim resursom i inovacione aktivnosti na ovom polju postaju neophodnost i predstavljaju bitne preduslove za nacionalni privredni rast i razvoj. Cilj ovog istraživanja jeste proučavanje suštine digitalizacije zasnovane na informaciono-komunikacionim tehnologijama, znanju i inovacijama, odnosno njihovih funkcija/uloga u savremenom poslovanju, naučno – obrazovnim kolektivitetima. Poseban cilj i značaj predstavlja doprinos osposobljavanju ljudskih resursa u datoj oblasti, a u kontekstu unapređenja stanja u društvenoj zajednici.

Razvoj savremenih tehnologija doveo je i do mnogih promena u poslovanju a jedna od najočitijih promena jeste pojava elektronskog poslovanja. Ovaj oblik, danas sve zatupljenijeg načina vođenja poslova, predstavlja organizaciju poslovanja u tzv. "mrežnom", tj. internet okruženju. Odnosno, podrazumeva primenu informaciono-komunikacionih tehnologija u poslovnim aktivnostima u cilju veće operative efikasnosti i povećanja vrednosti dobara koja se isporučuju korisnicima. U **globalizovanom svetu, visoko obrazovanje je postalo stub društva i od njegovog kvaliteta zavisi budućnost svake zemlje.** Međutim, da bi obrazovanje bilo produktivno i kvalitetno ono mora da prati ubrzane promene svakodnevnog života (Nešković, S., Nešković, M., 2017, 9). Inovacije, čiji osnov je ljudsko znanje, su u globalizovanom svetu opšteprihvaćene kao ključni faktor rasta i razvoja. Stoga, uspešan razvoj i konkurentnost u biznisu, odnosno području nacionalnog obrazovanja ima uporište u inventivnim, istraživačkim delatnostima.

Informacione i komunikacione tehnologije sa jedne strane su srušile prostorne i vremenske barijere ali su, sa druge strane, povećale integrisanost i međuzavisnost u svetu. Mnoge profesije danas zavise od kompjuterske tehnologije i tehnološke svesti koje su postale ključne veštine za profesionalni uspeh. Uticaji novih tehnologija su sve veći, kako na ličnom, tako i na korporativnom, nacionalnom i globalnom nivou. Zato svako moderno društvo mora što više svojih resursa da ulaže u ljudski i informaciono-komunikacioni potencijal, jer su obrazovanje, veštine, znanje i poslovanje na mreži postali ključne komponente produktivnosti pojedinaca i privrede u celini.

2. Postmoderne informaciono - komunikacione tehnologije i poslovanje

Fenomen informaciono-komunikacionih tehnologija predstavlja esencijalni temat za sve postmoderne istraživače i poslenike u biznisu. On označava zajednički izraz za izučavanje

sredstava, postupaka i metoda za upravljanje, čuvanje, obradu, prenos i prezentaciju podataka i informacija. Ova definicija ukazuje na snažnu vezu informacionih tehnologija i komunikacije, kako u tehnološkom, tako i organizacionom smislu (Nešković, S., 2018., 10).

Informacione i komunikacione tehnologije transformisale su svet i promenile način života, međusobne komunikacije i načine rada, uvodeći ljude u novo, informaciono društvo. Takođe su obezbedile okruženje za rast inovativnosti i produktivnosti, za efikasniji način povezivanja ljudi i za kreiranje novih mogućnosti koje su unapredile standarde života u pisanju, nauci, obrazovanju i ostalom.

Današnje funkcionisanje odvija se u informatičkom društvu, tako da se uspešan život i poslovanje ne mogu zamisliti bez računara i drugih digitalnih tehnologija. To je uslovilo pojavu i razvoj elektronskog poslovanja kao nove poslovne aktivnosti. Razvoj informacionih i komunikacionih tehnologija i globalno, međuzavisno i povezano svetsko tržište od presudnog su značaja za rast poslovanja u virtualnom okruženju. Društvo u celini je suočeno sa ubrzanom komunikacijom i konstantnim povećanjem znanja što dovodi do kvalitativnih promena u načinima rada (Nešković, S., 2018., 8).

Tabela br. 1. Strateški potencijal informaciono-komunikacionih tehnologija u poslovanju¹²

Inovativnost	IKT podstiču inovacije i stvaranje konkurentske prednosti
Struktura poslovnih procesa	IKT transformišu nestrukturirane procese u rutinske
Geografska raširenost	IKT olakšavaju prenos informacija što omogućava globalnu vidljivost (365/7/24)
Automatizacija poslovanja	IKT zamenjuju/smanjuju potrebu za velikim brojem zaposlenih
IKT sposobnosti	IKT omogućavaju prikupljanje i obradu velike količine informacija što dovodi do ukupnog poboljšanja poslovanja
Menadžment znanja	IKT omogućavaju stvaranje tzv. "baza znanja" i njihov prenos u realnom vremenu
Kontrola	IKT olakšavaju proces kontrole, praćenja i izveštavanja o statusu poslovnih aktivnosti kroz baze podataka
Organizacijska komunikacija	IKT povezuju i olakšavaju komunikaciju između učesnika u poslovnim procesima
Proizvodni ciklus	IKT smanjuju dužinu proizvodnog ciklusa što u krajnjem smanjuje troškove ukupnog poslovnog procesa

Kao što se vidi iz tabele br. 1. danas su smanjena ili potpuno uklonjena prostorna i vremenska ograničenja. Poslovanje se temelji na novim elektronskim informacionim i komunikacionim tehnologijama koje stvaraju nove oblike poslovne organizacije. Ove tehnologije stvorile su potpuno nove načine primene, korišćenja i prenosa informacija i njihovo lako i brzo skladištenje.

Danas, informaciono-komunikacione tehnologije predstavljaju najdinamičniji faktor opšteg razvoja. Nove informacione i komunikacione tehnologije pružaju ogromne mogućnosti za povećanje brzine i kvaliteta komunikacija, što je od velikog značaja u savremenom poslovanju jer se brzo može doći do relevantnih informacija sa tržišta.

Informacija je danas najbitniji činilac ostvarivanja prednosti nad konkurencijom i osnovni argument dominacije pored kapitala, radne snage i tehnologije. Posedovanje informacija postalo je strateški resurs, pa je sasvim logično to što savremena privreda počiva na stvaranju

¹² Tabela je rezultat istraživačkog rada autora

informacija, njihovom posedovanju i razmenjivanju. Pravovremeno posedovanje važnih informacija daje prednost u odnosu na druge. One su moćno sredstvo koje omogućava zauzimanje superiornog položaja na tržištu.

Indikatori koje nove tehnologije i internet imaju u poslovanju stvorili su uslove i za nove pristupe poslovanju. Sve masovnija primena računara i drugih digitalnih aparata dovela je do porasta novih poslovnih aktivnosti, posebno do poslovanja putem mreže interneta. Stvorena je tzv. elektronska ekonomija (e-ekonomija) koja se bazira na internetu, neopipljivim dobrima, informaciji, inovaciji i kreativnosti a sve u cilju optimalnog razvoja ekonomskog potencijala. Informaciono-komunikacione tehnologije iz korena su promenile način poslovanja i omogućile su da se poslovi odvijaju brže, uz niže troškove u svim uslovima poslovanja (Nešković, S., 2019., 11).

Digitalna revolucija promenila je način proizvodnje i prodaje dobara, obezbeđivanja usluga i transformisala je gotovo sve industrijske grane. Takođe, kreirala je i novo poslovno okruženje za razvoj poslovanja koje se zasniva na primeni i upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija. Nastanak Internet ekonomije uslovio je razvoj elektronskog poslovanja čija se suština je u iskorišćavanju pogodnosti koje pružaju novi oblici komunikacije. Elektronsko poslovanje u najširem smislu reči predstavlja organizaciju poslovanja u mrežnom okruženju kao i organizovanje poslovne komunikacije i brigu o njoj, dok se njegov uži smisao može odnositi na vođenje poslova na internetu, odnosno kupoprodaju na datoj mreži.

Navedenu oblik obavljanja posla ostavlja obezbeđuje prostor za svakodnevne i brze reakcije na zahteve tržišta, donosi sa sobom nova partnerstva i udruživanja, formiranja virtualnih alijansi, ali i sposobnost adaptacije i nove mogućnosti za sticanje znanja. Kompanije danas moraju biti spremne da kontstantno istražuju, unapređuju i inoviraju i to primenjuju u svakodnevnom poslovanju. Internet je promenio strukturu i odnos izvora moći na tržištu i ojačao je poziciju korisnika (Neskovic, S., Delic, T. A., 2020., 6).

Snažan razvoj informacionih i komunikacionih tehnologija podstakao je revoluciju, kako u svakodnevnom životu, tako i u poslovanju. Danas se upotreba ovih tehnologija u poslovnim procesima podrazumeva. Težište se sve više pomera na informacije i sadržaje koje ove tehnologije mogu stvoriti što otvara nove mogućnosti i podstiče kreiranje potpuno novih sadržaja i usluga. Primena novih tehnologija više se ne razmatra isključivo u vezi s produktivnošću, nego i u vezi sa stvaranjem tzv. neopipljivih koristi (poput npr. zadovoljstva korisnika robom ili uslugom). Gotovo sve privredne i neprivredne oblasti danas se u velikoj meri oslanjaju na ove tehnologije koje su postale podrška mnogim poslovnim funkcijama i otvorile vrata inovacijama. Informaciono-komunikacione tehnologije znatno su uticale na primenu informacionih sistema, baza podataka i računarskih mreža u svim oblastima javnog života.

Esencijalni značaj u postmodernom biznisu zauzima fenomen bezbednosti informacija i poslovnih strategija. U području elektronskog poslovanja evidentni problemi su: zloupotrebu domena, slanje spam poruka, ugrožavanje privatnosti, razne malverzacije sa podacima, on-line krađe i prevare, nelojalnu konkurenciju, povrede intelektualne svojine, narušavanje autentičnosti učesnika u e-poslovanju, kao i manipulacije sa elektronskim novcem. Sve ove manjkavosti sveukupno negativno utiču na stvaranje poverenja u obavljanje poslova putem internet mreže. Ipak, i pored navedenih bezbednosnih problema na čijem se prevazilaženju u budućnosti svakako mora još više raditi, poslovanje kompanija i država u virtualnom okruženju

nudi široku lepezu pogodnosti koje su evidentne i imaju značajan pozitivan uticaj na rast, razvoj i ostvarivanje globalne konkurentnosti.

3. Obrazovanje za informaciono - komunikaciono društvo

Sledstveno novonastalim promenama, sistem obrazovanja mora da uključuje primenu informaciono-komunikacionih tehnologija. Implementacija informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovni proces podrazumeva podsticanje novih pristupa nastavi i novih metoda učenja, koji za cilj imaju unapređenje kvaliteta učenja. Te inovacije moraju biti usmerene ka podizanju nivoa i kvaliteta rada, uz što racionalnije korišćenje kadrova, vremena i kreativnosti nastavnika i učenika.

Aдекватna primena informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovnom sistemu jedne zemlje podrazumeva tri sledeća koraka:

- 1.) osposobljenost nastavnog kadra
- 2.) obezbeđivanje finansijskih sredstava za nesmetano functionisanje i usavršavanje obrazovnog sistema
- 3.) prihvatanje i implementacija savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija

Ovo su tri presudna uslova za unapređivanje obrazovanja i stvaranje preduslova za razvoj najvažnijih resursa jedne zemlje - ljudskih resursa. Takođe, ovo je i jedini način da zemlje koje nemaju povoljne geografske, prirodne ili druge resurse uspešno pariraju i budu konkurentne razvijenim zemljama. Ključni segment jeste primena informaciono-komunikacionih tehnologija u razvijanju konkurentskog intelektualnog potencijala.

Tabela br. 2. Uporedna analiza tradicionalnog i savremenog obrazovanja¹³

TRADICIONALNO OBRAZOVANJE	OBRAZOVANJE PODRŽANO IKT TEHNOLOGIJAMA
- Nastava orijentisana na realizaciju sadržaja programa - Pasivni model prenošenja nastavnog sadržaja - Naglasak je na predavaču i procesu podučavanja - Prati se i vrednuje realizacija programa - Nedovoljno podsticanje učenika na aktivno usvajanje znanja - Nema fleksibilnosti u vremenu i mestu realizacije nastavnog procesa - Primenjuje se frontalni oblik rada - Koriste se klasična nastavna sredstva i klasični pedagoški principi - Koriste se štampani nastavni materijali i klasični modeli za njihovo prikazivanje - Mesto održavanja procesa je klasična učionica - Ne primenjuju se savremena IKT sredstva	- Nastava orijentisana na realizaciju ciljeva i ishoda - Naglasak je na učeniku i procesu učenja - Promenjena je uloga predavača u nastavi - Prati se i vrednuje kvalitet obrazovanja - Meri se stepen ostvarivanja ishoda - Učenik zauzima centralno mesto - Koriste se internet, baze znanja i obrazovni softveri - Koriste se interaktivni modeli rada - Na snazi je moderna teorija učenja - Koriste se multimedijalni interaktivni modeli - Interdisciplinarnost - Virtualna realnost - Povećavaju se finansijski i ekonomski efekti - Uz primenu internet servisa omogućeno je daljinsko učenje, tj. on-line učenje

Vreme u kome se nalazimo je vreme velikih promena gde tehnologija u svim oblastima života svakodnevno napreduje. U skladu sa tim, napreduje i područje obrazovnih tehnologija. Pre

¹³ Tabela je rezultat istraživačkog rada autora

svega, samo obrazovanje postaje potrebnije nego ikad. Uvođenje inovacija u obrazovni proces je reakcija na tradicionalnu nastavu u kojoj je dominantan frontalni oblik rada sa izraženom predavačkom funkcijom nastavnika. Ovakva nastava je često formalizovana, verbalizovana i neodovoljno očigledna, što smanjuje trajnost znanja i mogućnost povezivanja teorije sa realnim životom. Takođe, ovaj oblik nastave ne obezbeđuje dovoljnu interakciju između predavača i studenata, niti ostavlja dovoljno vremena za samostalne aktivnosti studenata u funkciji kvalitetnijeg ovladavanja nastavnim sadržajima. Rešenje ovih problema je implementacija informaciono-komunikacionih tehnologija u sistem obrazovanja i pružanje novih mogućnosti komunikacija.

U uslovima savremene nastave više se ne postavlja pitanje da li treba primenjivati savremene informaciono-komunikacione tehnologije, već kako i na koji način primeniti nove tehnologije da bi se poboljšao kvalitet nastave, a učenje postalo efikasnije. Kao najperspektivnija oblast 21. veka informaciono-komunikacione tehnologije nude mogućnost da se iskoriste prednosti interneta i nova znanja usvoje učenjem na daljinu. Klasični oblici obrazovanja u učionici sve češće se zamenjuju savremenijim oblicima uz korišćenje prednosti informacionih i komunikacionih tehnologija. Jedna od osnovnih karakteristika ovakvog načina edukacije jeste to što nema neposrednog kontakta između učitelja i učenika.

Ovaj metod obrazovanja otvara nove mogućnosti za doživotno učenje ljudi svih starosnih doba bez obzira na to gde se lokacijski nalaze. Tradicionalno obrazovanje, takođe, svima pruža priliku da se školuju, ali zahteva redovan odlazak na predavanja, što često može da podrazumeva i selidbu u drugi grad ili duga putovanja do mesta učenja. Jedna od najvećih prednosti učenja putem interneta jeste upravo ušteda vremena i novca i mnogo jednostavniji način da se steknu potrebne veštine. Mnogo vremena koje iziskuje tradicionalno obrazovanje glavni je razlog koji sprečava mnoge zaposlene ljude, kao i one sa porodicom, da se usavrše. S druge strane, on-line školovanje nudi slobodu da se pojedinac sam organizuje i odluči u kom trenutku će putem interneta odgledati predavanja, rešavati testove ili postaviti pitanja predavaču u vezi s eventualnim nejasnoćama. Ovakvo obrazovanje predstavlja idealno rešenje za sve one koji imaju malo vremena igrati veliku ulogu u životu i radu (Neskovic, S., 2021., 7).

Međutim, da bi se unapredilo obrazovanje, neophodno je implementirati primenjenu informatiku u obrazovni sistem. Bitan preduslov za to jeste informatička osposobljenost i pismenost, kako nastavnika, tako i učenika. Obrazovanje potpomognuto informacionim tehnologijama podrazumeva najmanje tri osnovne komponente :

1.) Kompjuterski podržano učenje (Computer Assisted Learning) - se najčešće koristi i pogodno je za ostvarivanje interakcije kako bi se unapredila postojeća tehnologija učenja a nastava učinila dinamičnijom i interesantnijom u cilju sticanju novih znanja. Kompjuterski podržano učenje uključuje multimedijalni obrazovni softver, računarske simulacije, virtuelnu realnost, veštačku inteligenciju i dr. Korišćenje informacionih tehnologija omogućava individualno sticanje znanja, stalne povratne informacije, praćenje napredovanja i realnije vrednovanje znanja.

2.) Kompjuterski podržano istraživanje (Computer Assisted Research) - se koristi na visokoškolskim institucijama za teorijska istraživanja literature iz različitih oblasti i za empirijska istraživanja uz upotrebu adekvatnog statističkog softvera. Teorijsko istraživanje literature danas je skoro nezamislivo bez upotrebe kompjuterske tehnologije jer se skoro sve značajnije knjige, radovi, studije i zbornici sa stručnih i naučnih skupova prevode u elektronska izdanja.

3.) Učenje na daljinu (Distance Learning) - se definiše kao metod učenja koji ne zahteva fizičku prisutnost učenika na mestu određenom za predavanja. Kada se govori o učenju, tj. obrazovanju na daljinu, u upotrebi je čitav niz termina poput: distance learning, digital learning, distance education, e-learning, on-line education, virtual education i dr. On-line učenje već godinama unazad predstavlja novi talas obrazovanja, koji zbog svojih prednosti postaje sve popularniji širom sveta. U želji da ujednače nivo znanja koji se daje učenicima, mnogi univerziteti u svetu su uveli praksu razmene ideja korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija. Profesori sve češće drže predavanja na matičnom fakultetu a to se putem interneta prenosi na druge lokacije, što znatno smanjuje materijalne troškove.

Slika br. 1. Prikaz informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovanju

Današnje doba karakteriše brz razvoj nauke, tehnike i tehnologije kao i naglo povećavanje znanja. Brojni rezultati naučnih istraživanja sve više se primenjuju u proizvodnji i svakodnevnom životu, što je doprinelo da se naučni i tehnički progres vrši i u oblasti obrazovanja. Danas se obrazovanje ne stiče samim dobijanjem diplome, već je neophodno permanentno obrazovanje - to je preduslov savremene produktivnosti i kvaliteta proizvodnje, a samim tim i nacionalnog rasta, razvoja i konkurentnosti. Uspešan razvoj informacionog društva pretpostavlja odgovarajući stepen znanja i veština, kako kod stručnjaka raznih profesija, tako i kod svih građana. Ključni zahtevi za razvoj i primenu informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovanju su:

- uspostavljanje modernog obrazovnog sistema koji je prilagođen potrebama informacionog društva;
- razvoj digitalnih obrazovnih sadržaja;
- obučenos predavača za korišćenje IKT;
- podizanje nivoa znanja i veština za korišćenje IKT kod najšire populacije;
- osposobljenost za primenu IKT na što većem broju radnih mesta (jer se tako podiže stepen efikasnosti, poboljšava kvalitet rada i obezbeđuju bolji poslovi);
- uvođenje savremenog koncepta e-učenja i otvorenog učenja na daljinu;
- razvoj koncepta obrazovanja i učenja tokom čitavog života;
- uključivanje društvenih grupa sa posebnim obrazovnim potrebama i dr.
- Moderna organizacija nastave danas je nezamisliva bez uvođenja inovacija. Informaciono-komunikacione tehnologije moraju da budu integralni deo obrazovnih programa, obrazovni programi i nastavni procesi prilagođeni potrebama informacionog društva, a nastavni kadrovi i učenici osposobljeni za moderne oblike nastave. Neophodno je integrisanje ovih tehnologija u sve aspekte obrazovnog procesa sa ciljem efektivnijeg i efikasnijeg obrazovanja. Time se postižu veštine vezane za informaciono-komunikacione tehnologije koje su odlučujuće za konkurentnost nacionalnih ekonomija i povećanje mogućnosti za nove poslove i zapošljavanje.

Stvaranje društva znanja je primarni zadatak svakog savremenog društva. Nekad je znanje bilo povlastica i nije mu mogao pristupiti i koristiti ga svako. Danas, zahvaljujući internetu, znanje je dostupno svima a tradicionalna nastava evidentno više nije jedini način da se dođe do znanja i veština. Iako je većina ljudi i dalje skeptična kada se pomene usavršavanje putem interneta, ovaj način edukacije nastao je upravo kako bi se izbegli svi nedostaci koje tradicionalno obrazovanje nosi sa sobom. Ušteda vremena i novca, kao i dostupnost obrazovnih programa svima, u svako doba, bez obzira na to gde se nalaze, samo su neki od razloga zbog kojih sve veći broj ljudi dolazi do znanja učeći uz pomoć svog računara. U savremenom obrazovanju prisutna je široka lepeza izvora znanja čime se povećava kvantitet znanja, a primenom obrazovne tehnologije poboljšava se kvalitet znanja. Zato je danas neophodno što više koristiti savremenu obrazovnu tehnologiju.

4. Zaključak

Pojam globalizacije datira od daleke prošlosti, a danas se definiše na različite načine. Činjenica je da se globalizacija može sagledati iz različitih uglova, međutim, definicija globalizacije koja možda najviše odgovara ovom fenomenu, jeste definicija po kojoj globalizacija predstavlja proces koji nosi višestruke i drastične promene u svim sferama života. Počinje uporedo sa razvojem međunarodne trgovine, međutim, u poslednjih nekoliko godina primetno je veliko ubrzanje ovog trenda zbog sve bržeg napretka u tehnološkim inovacijama, posebno u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija.

Pojava ovog fenomena navodi na ozbiljno razmišljanje, naročito u pogledu promena na tržištu rada, kako bi se bolje prilagodio obrazovni sistem zemlje. U savremenom društvu visoko obrazovanje postaje jedan od značajnijih faktora razvoja i izuzetno važan resurs. Društveno-ekonomske promene koje prate ubrzan naučno-tehnološki razvoj, posebno ekspanzija modernih tehnologija, pretpostavljaju visoko obrazovane ljude koji su u stanju da efikasno funkcionišu u društvenim procesima i koriste raspoloživu tehnologiju.

Konkurentnost ekonomije na globalnom tržištu zahteva visok nivo stručnosti i kompetentnosti radne snage, jer se savremeni tehnološki procesi baziraju na visokoobrazovanoj populaciji. Čak i zemlje koje poseduju znatne prirodne resurse, danas ne mogu ući u globalnu trku za obezbeđivanje daljeg razvoja bez obrazovanih i za inovacije osposobljenih ljudi.

Kada je reč o razvoju i primeni novih tehnologija, tendencije razvoja u zemljama tržišne privrede pokazuju da su obrazovanje i stvaranje visoko stručnih ljudskih resursa u samom vrhu prioriteta nacionalnih strategija i politika ekonomskog i tehnološkog napretka. Zato postmoderni obrazovanje mora da podrazumeva razvoj visoko obrazovanih kadrova koji mogu unaprediti nacionalni razvoj i adekvatno odgovoriti na zahteve savremenog okruženja.

Razvoj vrhunskog obrazovanja mora da bude u korelaciji sa savremenim razvojem nauke i tehnologije, što podrazumeva obrazovanje ljudskih resursa za specifične potrebe i oblike tehničko-tehnološko-komunikaciono-inovacionih tehnologija. Sve navedeno, navodi na zaključak da obrazovanje u 21. veku mora da bude usmereno prema sticanju specifičnih znanja i veština.

Novo vreme nazvano digitalnom erom i dobom znanja, zahteva i nove vidove obrazovanja. U tim novim i izmenjenim okolnostima, obrazovanje ima zadatak da poveća čovekovu prilagodljivost vremenu koje dolazi i da uveća one sposobnosti koje su čoveku potrebne da se

sa promenama izbori i da im se prilagodi. To znači da će čovekova budućnost zavisiti od njegovog obrazovanja.

Revolucionarni napredak u informacionim i komunikacionim tehnologijama ima dva istovremena i komplementarna uticaja na sve zemlje. Prvo, otvaraju se izvanredne mogućnosti za ubrzanje društvenog i ekonomskog razvoja. Drugo, stvara se rastajuća potreba za reformom visokog obrazovanja, da bi se iskoristile nove mogućnosti i izbeglo opadanje međunarodne konkurentnosti. Na kraju, može se zaključiti da dodatna vrednost koja se danas stvara u poslovnom procesu proizlazi, pre svega, iz znanja, sposobnosti i veština ljudi koji su zaposleni u njoj ili koji sa njom sarađuju. Uspeh i opstanak sve više zavise od načina na koji ljudi prikupljaju, organizuju i komercijalizuju svoj know-how. Obrazovani ljudski potencijal sve više predstavlja osnovu na koju se moraju osloniti svi koji žele dostići visoke standarde i ostvariti razvoj u današnjem izuzetno konkurentnom globalnom okruženju.

Moderno doba, kanalisano procesima globalizacije, karakteriše se sticanjem nadmoći u planetarnim razmenama, što predstavlja rezultat ekonomske, tehnološke i razvojne supremacije nad konkurentima. Kao što je nekada oružje predstavljalo osnovni argument dominacije, danas je to informacija, kao četvrti obavezni činilac proizvodnje, pored kapitala, radne snage i tehnologije. Informacija je najbitniji činilac ostvarivanja prednosti nad konkurencijom i zbog toga najrazvijenije zemlje sveta sve više svojih obaveštajnih resursa koriste radi pribavljanja brižljivo čuvanih industrijskih, proizvodnih ili finansijskih informacija, koje će državi ili domaćoj kompaniji omogućiti bolje pozicioniranje na globalnom tržištu. Pošto znanje, ideje, inovacije i tehnologija danas vladaju svetom, kompanije i države koje ih poseduju u velikoj su prednosti, ali su takođe, izložene velikom riziku da budu predmet industrijske špijunaže.

Kao aktivnost, ekonomska špijunaža označava aktivnosti usmerene prema otkrivanju poslovnih tajni konkurentskih kompanija, s ciljem da se one iskoriste i na taj način stekne što bolja pozicija na tržištu. Industrijskom špijunažom se bave i poslovni subjekti i vlade država i ona predstavlja vid mirnodopskog ratovanja među njima. Ova vrsta špijunaže predstavlja zbir delikatnih, planiranih i stručno izvedenih aktivnosti na pribavljanju poverljivih podataka koje konkurentske kompanije čuvaju u tajnosti. Pobeda i poraz na današnjem globalnom tržištu zavise od znanja, veština, kompetentnosti poslovnih procesa i upotrebe savremenih tehnologija. Izrazito jaka konkurencija koja egzistira na svim tržištima i u svim poslovnim delatnostima, kao i visok stepen razvoja tehnologije u velikoj meri otežavaju zauzimanje dobre tržišne pozicije. Zbog lako dostupnih informacija koje su na dohvata ruke svim zainteresovanim stranama došlo je do ekspanzije ekonomske špijunaže kao nezaobilaznog dela ekonomskog ratovanja.

5. Literatura

- [1] Antonijević, R. (2010). Obrazovanje za društvo znanja - pretpostavke evropskih integracija, Filozofski fakultet, Beograd
- [2] Kalakota, R., Robinson, M. (2002), E-Poslovanje 2.0, Vodič ka uspjehu, Mate, Zagreb
- [3] Commission's expanding role in higher education discourse, European Journal of Education, Vol. 41, No. 2, 203-223.
- [4] Mitrović, Đ. (2013), Ekonomski i institucionalni aspekti razvoja informacionog društva, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd
- [5] Nešković, S. (2013), Ekonomska špijunaža i nove tehnologije u globalizovanoj međunarodnoj zajednici. Vojno delo, 65 (2).

- [6] Neskovic, S., Đelic, T. A., and other (2020), Incorporation of information - communication technologies in economic and environmental espionage, Fresenius Environmental Bulletin - FEB, Volume 29 - No 05 / 2020
- [7] Neskovic, S., (2021) Digital transformation, information security and logistic in the context of social development, reflections on education and the digital transformation of knowledge, Fourt International scientific conference, Proceedings, Belgrade, Sofia: Bulgarian Academy of Sciences, Institute for the Study of Societies and Knowledge
- [8] Nešković, S., (2018) Incorporation of information - communication technologies in economic espionage, 8 th International Conference "Economics and Management - Based on New Technologies" EMoNT - 2018, Proceedings, SaTCIP and Donbass State Engineering Academy Kramatorsk Ukraine, and Odessa National Polytechnic University Ukraine, Vrnjačka Banja, Serbia, 25 - 28. June 2018
- [9] Nešković, S., Nešković, M. (2017) Poslovne komunikacije i informaciono ratovanje u savremenom globalnom ambijentu, 6. Međunarodni naučni skup "Moć komunikacije 2017", Zbornik radova, Proceedings, Banja Luka: Panevropski Univerzitet Apeiron, 26 - 27. maj 2017.
- [10] Nešković, S., (2018) Postmoderno obrazovanje i digitalna ekonomija u kontekstu razvoja zemalja zapadnog Balkana, XVIII Međunarodna konferencija Internacionalni Univerzitet Travnik i Univerzitet DEPOK Indonezija, "Trendovi razvoja zemalja Zapadnog Balkana zasnovani na znanju sa posebnim osvrtom na BiH u procesu pristupanja EU", Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik i dr.
- [11] Nešković, S., (2019) Postmoderno obrazovanje i digitalna ekonomija u kontekstu evropeizacije zemalja zapadnog Balkana, Nauka i Tehnologija, Broj 13, Godina 7, Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik
- [12] Nešković, S. (2014), Industrial intelligence and information warfare, with special emphasis on security companies, Proceedings Vol.1, 14th International Conference RaDMI 2014 "Research and Development in Mechanical Industry", 18-21. September 2014, Topola, Serbia, Scientific and Technical Center for Intellectual Property.
- [13] Porter, E. M., Strategy and Internet, Harvard Business Review, March, 2016.
- [14] Zgaga, P. et al. (2013), Higher education in the Western Balkans: Reforms, developments, trends, Ljubljana: CEPS
- [15] Elken, M., Gornitzka, Å., Maassen, P., Vučkasić, M. (2011), European integration and the transformation of higher education, Oslo: University of Oslo